

TIGHT BINDING BOOK

**TEXT PROBLEM
WITHIN THE
BOOK ONLY
TEXT FLY WITHIN
THE BOOK ONLY**

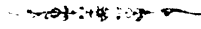
UNIVERSAL
LIBRARY

OU 198661

UNIVERSAL
LIBRARY

ಕಾಮ್ರೆಡ್ ಮಾನವೇಂದ್ರನಾಥ ರಾಯರು

ಕೇವಲ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಿಂದೀ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಮುಖಂಡ ರಾದ ಕಾಮ್ರೆಡ್ ಎಂ. ಎನ್. ರಾಯ ಇವರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಸದ್ಭಾವ ದಿಂದ ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಗೆ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನವನ್ನೀಯುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಈ ಮಹಾಪುರುಷನ ಅದ್ಭುತವಾದ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಚಮತ್ಕೃತಿಪೂರ್ಣವಾದ ಜೀವನ ಕಥೆಯ ಪರಿಚಯವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲ ಕಾಮ್ರೆಡ್ ಮಾನವೇಂದ್ರನಾಥರಾಯರವರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಕಾಂ. ರಾಯ ಇವರ ಪೂರ್ವಾಯುಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಮಾಹಿತಿಯು ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಧೈಯದೊಡನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮರಸವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಯೋಗಿಯಂತೆ ಅನಾಸ್ಥಿಯುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಅವರ ಮೇಲಿನ ಖಟ್ಟಿಯು ನಡೆದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಓರ್ವ ಮಿತ್ರನು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ತಮ್ಮ ಆ ಮಿತ್ರನಿಗೆ "ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜನತೆಯ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯವು ಸಮಾವಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತರು. ಇಂಥ ನಿರಹಂಕಾರವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಪೂರ್ವಾಯುಷ್ಯವು ಈವರೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಕರ್ತೃತ್ವ ಪೂರ್ಣಜೀವನದ ಉಜ್ವಲವಾದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಅವರ ಈ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿರುವ

ಪೂರ್ವಾಯುಷ್ಯದ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀಳದೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಆಯುಷ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸರಕಾರೀ ವರದಿ (ಪರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮುಂಚಿತವೇ) ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೂ ನರೇಂದ್ರ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ(ಕಾಂ. ರಾಯರ ವೊದಲಿನ ಹೆಸರು) ಇವರು ತಮ್ಮ ಕೌಮಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗಡಿ ಬಿಡಿಯನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವರೆಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರುವ ಅವರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಜೀವನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾವು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು.

ಸುಮಾರು ೪೫ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಲಕತ್ತೆ(ಸು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ೭ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಚಂಗ್ರೀವೋಲಾ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಬಡ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಕಾನ್ಪ್ರೆಡ್ ರಾಯ ಇವರ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ಅವರ ಸಿಜವಾನ ಹೆಸರು ನರೇಂದ್ರ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಇರುವದು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ರೋಮಹರ್ಷಕವಾದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡ ಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ತರದ ರಾಜನೈತಿಕ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬದಲು ಮಾಡ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಮೇಸ್ಸಿಕೋದಲ್ಲಿ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮಾನವೇಂದ್ರನಾಥರಾಯರೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಈಗ ತ್ರಿಬಂಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವದು. ೧೯೦೬ರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಪ್ರಚಂಡ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ. ರಾಯರು ಒಂದು ದರೋಡೆಯ ಖಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರು. ಆ ಖಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೋಷಿಗಳಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ ೧೯೦೮ರಲ್ಲಿ ಹೌರಾ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಾದ ದರೋಡೆಯ ಮತ್ತು ಒಳಸಂಚಿನ ಖಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಖಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಸರಕಾರದವರು ತಿರಿಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಖಟ್ಟಿಗಳ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿದಿದ್ದರೂ ಪೋಲಿಸರು ರಾಯರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ ಗಾರ್ಡನ್ ರೀಜ್ ಎಂಬ ದರೋಡೆಯ ಖಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ರಾಯರನ್ನು ಮತ್ತೆ

ಹಿಡಿದರು. ಮುಂದೆ ಠಾಯರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಜಾವಾನಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದರು.

ಕಾಂ. ರಾಯ ಇವರು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯ ಹಾಗೂ ಸಾಹಸೀತನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ತೀರ ಕೋಮಲ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ ಸಾಟೀಗಂಟು ತಕ್ಕೊಂಡು ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಿವ್ವಾಲ್ವರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರ ಪಂಗಡವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ೨-೩ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಖಿಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಗಳಿಡಲಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅವರು ಒಳ್ಳೇ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಹಾಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲಂತೂ ನರೇಂದ್ರ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹಕಾರಿಗಳ ಚಳವಳಿಗಳು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಜೋರಿನಿಂದ ನಡೆದವು. ಬಂಗಾಲ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಜರ್ಮನಿಯಿಂದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ನರೇಂದ್ರರ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. “ಜಾನ ಮಾರ್ಟಿನ್” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಅವರು ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸಹ ಸರಕಾರಿ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಗುಟ್ಟು ಹೊರಬಿದ್ದು ಬಂಗಾಲ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಮೋಲೀಸರ ಸೀಕಲಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಾಹಸೀ ಯುವಕನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಎಳೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ದೇಶಾಂತರ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯ ಅವರ ಪ್ರವಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಸಂಗತಿಯು ಅವರ ಮಿತ್ರರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕಾಂ. ರಾಯ ಹಾಗೂ ಅವರ ಓರ್ವ ತರುಣ ಮಿತ್ರನು ಬೋಟಿನಿಂದ ಪ್ರವಾಸವಾ

ಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಬ್ಬರು ಬಂಗಾಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರು ಇದೇ ಬೋಟಿ ನಿಂದ ಪ್ರವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ತಿಳಿದು ಅವರು ಆ ಬೋಟಿನ ಝಡತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಂ. ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಕೇಬಿನ್ನಿನಲ್ಲಿ (ಬೋಟಿನಲ್ಲಿಯ ಕೋಣೆ) ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ನಕಾಶೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೋಲೀಸರು ಬಾಗಿಲವನ್ನು ದೂಡಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಕಾಂ. ರಾಯರು ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ನಕಾಶೆ ಹಾಗೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಸಿಯನ್ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಕೌಂಟಿ ಟಾಲ ಸ್ವಾಯ ಇವರ “ ಮಾಯ ರಿಲಿಜನ್ ” (ನನ್ನ ಧರ್ಮ) ವೆಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ವಾಚನವುಗ್ನರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಪೋಲೀಸರು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಆ ಇಬ್ಬರೂ ತರುಣರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇಪರೀವರ ಮುದ್ದೆಗಳೂ ಶಾಂತ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಪೋಲೀಸರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಲ್ಲದೆ ಬಂಗಾಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರ ಅನಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೇಲೆಯಾದರೂ ವಿಪರೀಶವಾಗಿ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಉತ್ತರದಿಂದ ಪೋಲೀಸ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರುವದೆಂದು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ರಾಯರು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು. “ ಏಕೆ, ನಿನ್ನ ಯಾವ ತರುಣರ ಶೋಧವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿರುವಿರೋ ಆ ತರುಣರು ನಾವೇ ಅಲ್ಲೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವಿರಿ ? ” ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪೋಲೀಸ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಕ್ಕು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟದ್ದೇನೆಂದರೆ “ ನನ್ನ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುವ ಎಳೆ ಯುವಕರು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರ ರಿರಲಾರರು. ” ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ರಾಯರೇ ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು ಮತ್ತು ಅವರು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಗುತ್ತ ನುಡಿದದ್ದೇನೆಂದರೆ; ‘ನನ್ನ ಧರ್ಮ’ ವೇ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬದುಕಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಉಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವರ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನವೇ ಕಾರಣೇ

ಭೂತನಾಯಿತು, ಅದರೆ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಕಾಂ. ರಾಯರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಬೊಂದೇ ಗುಣವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅತುಲವಾದ ಧೈರ್ಯ, ತೀಕ್ಷ್ಣನಾದ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ, ನಿರಪೇಕ್ಷ ಮತ್ತು ನಿರಹುಕಾರ ವೃತ್ತಿಗಳು ಸಮುಚ್ಚಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ವರ್ಗದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂಬುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಿಕೆಯಿರುವದು.

ಮೆಕ್ಸಿಕೋಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ

ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಹೊರಟ ಮೇಲೆ ಕಾಮ್ರೆಡ ರಾಯರವರು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ಅಮೋಘವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತ ಸಿಂಗಾಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವರು ಹಾಂಗಕಾಂಗ ದಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರು ಜಪಾನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಅಮೇರಿಕಾ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಮೇರಿಕಾಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ತಮಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿರುವ ಓರ್ವ ಅಮೇರಿಕನ್ ಯುವತಿಯೊಡನೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೆಕ್ಸಿಕೋದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಚಳವಳಿಯು ಜೋರಿನಿಂದ ನಡೆದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ರಾಜಸತ್ತೆಯನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಲೋಕಶಾಹಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಕ್ಸಿಕನ್ ಜನರು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಕಾಂ. ಎಂ. ಎನ್. ರಾಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೆಕ್ಸಿಕನ್ ಜನರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ೧೨ ವರ್ಷ ಸಶ್ರಮ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಅವರು ಬಹಳ ಸಾಹಸದಿಂದ ಮೆಕ್ಸಿಕೋ ಜೇಲಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಾನವೇಂದ್ರನಾಥರಾಯ

ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜಗಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ತತ್ವವೇತ್ತನಾದ ಕಾರ್ಲಮಾರ್ಕ್ಸನ ವಾಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಾರ್ಕ್ಸನಾದದ ಪರಿಣಾಮವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಅದರಿಂದ ಅವರ ಮತಗಳೆಲ್ಲ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಚಳವಳಿಯ ಬಲದಿಂದ ವಿಷಮತೆಯಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ಸಧ್ಯದ ಸಮಾಜ ಕಡ್ಡ ತಿಯನ್ನು ನಷ್ಟಗೊಳಿಸುವದೇ ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯವಿರುವದೆಂದು ಅವರ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಹೋರಾಟದ ಪುರಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವದರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಇದರದೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಫಲವೆಂದರೆ ಮೆಕ್ಸಿಕೋದಲ್ಲಿಯ ಅವರ ಕಾರ್ಯವು. ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಲಾರಂಭಿಸಿದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯೊಡನೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧವು ಬಂದಿತು. ಮತ್ತು ಹೊಸ ಹೆಸರಿನೊಡನೆ ಅವರ ಹೊಸ ಅಯುಷ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಠನಾದ ತೇಜಸ್ವೀ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಥಿರಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮ್ಯವಾದದ ಪ್ರಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥವಾಗಿ ವ್ಯತೀತ ಮಾಡುವ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಕಳೆದ ೧೮-೧೯ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾ ವ್ರತದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವರು ಅನಿಶ್ರಾಂತವಾದ ಪರಿಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು.

ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್‌ನ ಆಮಂತ್ರಣವು

ಮೆಕ್ಸಿಕೋದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುದ್ಧವು ಸಮಾಪ್ತವಾದ ಬಳಿಕ ಕಾಂ. ರಾಯ ಇವರು ತಮ್ಮ ಸಂಘಟನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಕಮ್ಯುನಿ

ಝಂಮದ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಶಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕಾನ್ಸ್ಟಾಂಟಿನೋಪಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಲೇನಿನ್‌ನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಸಾಫಿಯ ಬಲಶಾಠಿಯಾದ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಝಾರಶಾಹಿಯ ಜುಲುಮೆಯ ರಾಜ್ಯಸಂಹಾರವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವಾಗ ಕೂಲಿಕಾರರ ಅಧಿರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಲಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಬಂಡವಲುಗಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ತಾಧೀಶ ವರ್ಗದ ಸಿಂಹಾಸನಗಳು ತತ್ತರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದವು. ಮತ್ತು ವರ್ಗಜಾಗೃತರಾದ ಕೂಲಿಕಾರ-ಒಕ್ಕಲಿಗ ವರ್ಗದ ಪ್ರಚಂಡ ಹೋರಾಟದ ತೆರೆಗಳು ಉಕ್ಕೇರಿಬರಹತ್ತಿದವು. ಕೇವಲ ರಶಿಯಾದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮ್ಯವಾದಿ ಅಧಿರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಂಕುಚಿತವಾದ ಧೈಯವು ಲೇನಿನ್ ಮತ್ತು ಅವನ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಸಹಕಾರಿಗಳ ಮುಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರಮಜೀವಿ ಬಹುಜನ ಸಮಾಜದ ರಕ್ತಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಕ ಬಂಡವಲುಗಾರ ವರ್ಗದ (ವರ್ಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ) ನಾಶಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಶ್ರಮಜೀವಿ ಬಹುಜನ ಸಮಾಜದ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತಗೊಳಿಸುವ ವರ್ಗವಿಹೀನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಉದಾತ್ತ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಧೈಯವು ಲೇನಿನ್‌ನ ಮುಂದೆ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಶಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಕಾರರ ರಾಜ್ಯವು ದೃಢಮೂಲವಾದ ಬಳಿಕ ಲೇನಿನ್‌ನು ಜಾಗತಿಕ ಚಳವಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲವೆಂಬ ಜಗಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಕಾಂ. ರಾಯ ಇವರ ಮಾರ್ಕಿಸ್ಟ್ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಮೆಕ್ಸಿಕೋದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರ ಲಕ್ಷವು ಕಾಂ. ರಾಯರ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತ್ತು. ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್‌ನಂಥ ರಾಜಕಾರಣಪಟುವಿನ ಚಾಣಾಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕಾಂ. ರಾಯರಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಲೇನಿನ್‌ನು ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ಧರ್ಷ

ಇಂಟರ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಳೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಿ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕಾಂ ಬೋರೋಡಿನ್ ಇವರೊಡನೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ರಶಿಯಾಕ್ಕೆ ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು.

ರಶಿಯಾದಂಥ ಕೂಲಿಕಾರರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್, ಕಾಂ. ಟ್ರಾಟೆಸ್ಕಿ, ಕಾಂ ಸ್ವಾಲ್ವಲಿನ ಮೊದಲಾದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹೆಗಲು ಹಚ್ಚಿ ತಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ಸಾಮ್ಯವಾದಂತಹ ಉಚ್ಚ ಧೈಯ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಈ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ಕಾಂ ರಾಯರು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್ನರ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಾಂ. ಬೋರೋಡಿನ್ನನೊಡನೆ ಮಾಸ್ಕೊ (ರಶಿಯಾದ ರಾಜಧಾನಿ)ಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಕೂಲಿಕಾರರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ

ಅದು ೧೯೧೭-೧೮ ರ ಕಾಲವಿದ್ದು ಸೋವ್ಹಿಯೆಟ ರಶಿಯಾನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಮಾಜ ಪದ್ಧತಿಯ ವುನಘಟನೆಯ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆದಿತ್ತು. ಕಾಂ. ರಾಯರು ಮಾಸ್ಕೊಕ್ಕೆ ಬಂದನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರಶಿಯನ್ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್, ಬೋರೋಡಿನ್ ಮೊದಲಾದವರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಅಹಮಹಿಮಿಕೆಯಿಂದ ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಚಳವಳಿಯ ಕಣಕ್ಕಿಳಿದರು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಚೀನ, ತುರ್ಕಿಸ್ಥಾನ, ಮೆಕ್ಸಿಕೋ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆತ ಅನುಭವದ ಒಳ್ಳೇ ಲಾಭವಾಯಿತು. ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ ನ್ಯಾಶನಲ್ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾಲಕ್ಕಾದರೂ ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಬಹಳ ಸಹಾಯವಾಯಿತು. ರಶಿಯನ್ ತುರ್ಕಿ

ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಕಾರ್ಯದ ಬಹಳಷ್ಟು ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ಅವರಿಗೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅವರು ಪಟ್ಟೋಗ್ರಾಹ ಸೋವ್ವಿ ಏಟದ ಓರ್ವ ಪ್ರಮುಖ ಸಭಾಸದರಿದ್ದರು. ರಶಿಯಾದ ಪಾಲಿಟಬ್ಯೂರೋದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಬಳಿಕ ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್, ಟ್ರಾಟ್ಸ್ಕಿ, ಝಿನೋವ್ವಿಫ, ಕಾಪನೇವ್ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರೊಡನೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತರಗತಿಯ ಸ್ಥಾನವು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲ್‌ನ ಪೂರ್ವಭಾಗದ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ವಸಾಹತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಚಳವಳಿಗಳು ೧೯೨೮ ನೇ ಇಸ್ವಿಯವರೆಗೆ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇಷ್ಟು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಬಹು ಮಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ಹಿಂದೀ ಗೃಹಸ್ಥರೆಂದರೆ ಕಾಂ. ರಾಯರೊಬ್ಬರೇ ಇದ್ದು ಇವರ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಅವರ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯ ಅರಿವು ಆಗುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೀ ಕೂಲಿಕಾರರ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರವರ್ತಕರು

ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲ್‌ನ ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಕೇಂದ್ರದ ಪ್ರಮುಖರೆಂದು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಚಳವಳಿಯೊಡನೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧವು ಬಂದಿತು. ವಸಾಹತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಯು ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಇರುವದು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್ನರು ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರು. ಸುತ್ತು ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಮಾಡಿದ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅವರು ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್ನರ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾತ್ರರಿದ್ದರೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಒಮ್ಮೆ ಹಿಂದೀ ಬಂಡವಲುಗಾರರ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್ನರೊಡನೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಮತಭೇದವಾಗಿತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಾಹಿಯವರು ಹಿಂದೀ ಬಂಡವಲುಗಾರರಿಗೆ 'ಚಿಕ್ಕಪಾಲಗಾರಿಕೆ'ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಆದರಿಂದ

ಅವರು ಕ್ರಾಂತಿ ವಿರೋಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಗಾಮಿಗಳಾಗಿರುವರೆಂದು ರಾಯರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಹಿಂದೀ ಬಂಡವಲು ಗಾರರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿವಿರೋಧಿ ಇರದೇ ಅವರು ಸಾಸ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಬಹುದೆಂದು ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್ನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಕಾಂ. ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್ನರ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ೧೯೨೦—೨೧ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಂ. ಡಾಂಗೇಯವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಾದಿ ನಿಚಾರಸರಣಿಯ ನವಯುವಕರ ಗುಂಪು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅವರು ಮೊದಲು 'ದಿ ಸೊಶಾಲಿಸ್ಟ್' ಎಂಬ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಮ್ಯವಾದಿ ನಿಯತಕಾಲಿಕವನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಂ. ಡಾಂಗೇ ಇವರು ಬರೆಸ, ಗಾಂಧೀ ವಿರುದ್ಧ 'ಲೇನಿನ' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಲಕ್ಷಣ ಮುಂಬಯಿಯ ಕೂಲಿಕಾರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊರಳಿತು ಮತ್ತು ಆಗಿನಿಂದಲೇ ಹಿಂದೀ ತರುಣರೊಡನೆ ರಾಯರವರ ಸಂಬಂಧವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಮ್ಯನಿಸ್ಟ್ ಜಾಹೀರನಾಮೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕೂಲಿಕಾರರ ಸಂಘಟನೆಯು ಕಾಂ. ಇವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳ್ಳೇ ಜೋರಿನಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಆ ಕಾಲದ ಕೂಲಿಕಾರ ಮುಖಂಡರಾದ ಕಾಂ. ಮುರುಘರ ಅಹಮದ, ಡಾಂಗೇ, ನಿಂಬಕರ, ಮತ್ತು ಕಾಂ. ಶೌಕತ ಉಸ್ತಾನಿ ಮೊದಲಾದವರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಡಾ ತರು ಕಾಂ. ರಾಯರೇ ಇದ್ದರು. ಕಾಂ. ರಾಯರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಅಪರಾಧದಿಂದಲೇ ಈ ಕೂಲಿಕಾರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಮಿರತ ಒಳಸಂಚಿನ ಖಬ್ಲೆಗಳು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಮಿರತ ಒಳಸಂಚಿನ ಖಬ್ಲೆಯಿಂದಲೇ ಇಡಿ ಜಗತ್ತಿನ ಲಕ್ಷಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಮ್ಯನಿಸ್ಟ್ ಚಳವಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಿರತ ಒಳಸಂಚಿನ ಖಬ್ಲೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಂ. ರಾಯ

ರವರ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದೀ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಯಾಯಿ ತೆನ್ನಬಹುದು.

ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಕ್ರಾಂತಿಯು

ಆ ಬಳಿಕ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯಕ್ರಾಂತಿಯ ಫುರೀ ಣತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ಚೀನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಕ್ರೋಮಿಟ್ಟಾಂಗವೆಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಚಳವಳಿಯೊಡನೆ ಸಹಕಾರ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಚಳವಳಿಗೆ ಕಳೆತಂದರು. ಆದರೆ ಕ್ರೋಮಿಟ್ಟಾಂಗದವರು ಜನರಲ ಚಿತ್ರಗ ಕೈಶೇಕರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಚಳವಳಿಯೊಡನೆ ಪ್ರಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಸ್ವನೇಶಿ ಬಂಡುಕಲ ಶಾಹಿ, ಸರಂಜಾಮಶಾಹಿ, ಭಿಕ್ತುಕಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಪರದೇಶಿ ಸಾನೂಜ್ಯಶಾಹಿಯೊಡನೆ ಸಂಧಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಂ. ರಾಯ ರವರೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಚಳವಳಿಯೊಡನೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಅಸಂಖ್ಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹಾಗೂ ಕೂಲಿಕಾರರ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಕ್ರೋಮಿಟ್ಟಾಂಗದವರ ಪ್ರಚಾರಣೆಯಿಂದ ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಅಯಶಸ್ವಿತೆಯ ದೋಷ ವನ್ನು ಅವರ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳು ಅವರ ಮೇಲೆಯ ಹೇರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಅಸಂಖ್ಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹಾಗೂ ಕೂಲಿಕಾರರ ಕ್ರೂರ ವಾದ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಕಾಂ. ರಾಯರ ಧೋರಣವೇ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂಬ ಸುಳ್ಳುಸೊಟ್ಟು ಸುದ್ದಿಗಳು ಸಹ ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಟೀಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಯಳ್ಳಷ್ಟು ತಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ದೋಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವರು ಕಾಂ. ರಾಯರ ಧೋರಣವೇ ಯೋ ಗ್ಯವಿತ್ತೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿರುವರು. ನಿಜ

ವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಧೋರಣಕ್ಕೆ ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲವನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಮೇರಿಗೆ ಅಲ್ಲೆಯ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಅಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂಡವಲುಗಾರರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಕೋಮಿಂಗಡೋಡನೆ ಸಹಕಾರ ಮಾಡುವ ಧೋರಣ ದಿಂದ 'ಇಂದ್ರಾಯ ತಕ್ಷಕಾಯಸ್ಪಾಹಾ' ಎಂಬುವಂತೆ ಆ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಾಹಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನೀಯುವ ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಬಂಡವಲುಗಾರರಿಗಾದರೂ ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಾಂ. ರಾಯರು ಕೊಟ್ಟ ಸಲಹೆಯು ಅಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಈ ಸಂಧಿ ಸಾಧುತ್ವಧೋರಣದ ಪರ್ಯವಸಾನವು ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಬಂಡವಲುಗಾರರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಪರಕೀಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಾಹಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಲಷ್ಕರಿ ಸುಲತಾನರೊಡನೆ ಸಹಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ಕೂಲಿಕಾರ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡೆಯುವದರಲ್ಲಾಯಿತು. ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಕ್ರಾಂತಿ ಯುದ್ಧದ ನಿಜವಾದ ಇತಿಹಾಸವು ಹೀಗಿರುವದು. ಮತ್ತು ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಅಪಯಶಕ್ಕೂ ಕಾಂ. ರಾಯರು ಹೊಣೆಗಾರರಲ್ಲ ಆದರೆ ಕಾಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನ ಆ ಕಾಲದ ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗದವರ ಚಂಚಲ ಮತ್ತು ಸಂಧಿಸಾಧುತ್ವದ ಧೋರಣನೇ ಹೊಣೆಗಾರವಿರುವದು.

ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನೊಡನೆ ಮತಭೇದವು.

ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಅಪಯಶದ ಬಳಿಕ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು. ಈ ಅಪಯಶದ ಕಾರಣ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಮತಭೇದಗಳುಂಟಾಗ ಹತ್ತಿದವು ಒಂದು ಪಕ್ಷದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು 'ಬಂಡವಲುಗಾರರ ವರ್ಗವು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಿ ಇರುವದೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವರೊಡನೆ ಸಹಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ

ಅಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಸಹ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿಗಳ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೂಲಿಕಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಜವಾದ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುವ ಕೂಲಿಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಹೊತ್ತೂ ಬಂದಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಂಪು ಟ್ರೀಡ್ ಯುನಿಯನ್ನುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದು ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಅಪಯಶದ ಬಳಿಕ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ಏಕಾಂತಿಕವಾದ ಧೋರಣದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಏಕಾಂತಿಕವಾದ ಧೋರಣದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆಂಬುದು ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಈ ಹೊಸ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಗೆ ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧವಿದ್ದಿತು. ಬಂಡವಲು ಗಾರರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ—ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಂದೀ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆ—ಪ್ರಚಂಡ ಮತ್ತು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಚಳವಳಿಗಳ ಸಾಧನವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವದೆಂದು ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೂಲಿಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವದೆಂದರೆ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ಕೂಲಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಉಂಟು ಮಾಡುವಂತಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಕೂಲಿಕಾರ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಮುಖಂಡರ ವಿರುದ್ಧ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಹೋರಾಡುವ ಧೋರಣವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾದರೂ ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ವಿಚಾರಸರಣಿಗೆ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ್ ನವರು ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನೀಯಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಆರನೇ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಶನಲ್ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತೀವ್ರಗಾಮಿಗಳ ದೋರಣವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬೀಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲ್ ಮತ್ತು ಕಾಂ. ರಾಯರು

ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಬಳಿಕಾದರೂ ಅವರಬಗ್ಗೆ ನಾನಾತರದ ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. 'ಸಂಧಿ ಸಾಧು, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಿ' ವೊಂದಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅವರಿಗೆ ವೊನ್ನೆ ವೊನ್ನಿನ ವರೆಗೆ ಹಚ್ಚಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಉತ್ಸಾಹಿ ತರುಣರಂತು ರಾಯ ಇವರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಾದಿಗಳ ಹಸ್ತಕರಿಯವರು, ಬ್ರಿಟಿಶ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವೇತನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇವೇ ವೊಂದಲಾದ ಅನೇಕ ತರದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಸಹ ಒಳ್ಳೇ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಪ್ರಸೃತ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಪರಿಷ್ಕೃತಿಯು ಹೇಗಿತ್ತು? ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲಿನವರು ಅವರ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಅರೋಪಗಳನ್ನಿಟ್ಟರು? ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲಿನವರು ಮಾಡಿದ ಗೊತ್ತುವಳಿಯೆಂದರೆ, ಕಾಂ. ರಾಯ ಇವರು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಈ ವೊಂದಲೇ ಒಡೆದು ಹೊರಬಿದ್ದ ಬ್ರಂಡಲರ ಪಕ್ಷದ ವೃತ್ತಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಲೇಖ ಬರೆದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದಿಂದ ತಮಗೆ ವಿಭಕ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಇಷ್ಟೇ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲಿನ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಇರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳ' ಹಸ್ತಕಡ್ಡ ಅರೋಪವಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಬಂಡವಲಗಾರರೊಡನೆ ಸಹಕಾರ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲಿನ ಮತದಿಂದ ಅವರ ಗುನ್ನೆಯೆಂದರೆ ಅವರು ಸ್ವಾಲ್ಪಿನ ವಿರೋಧಿ ಪಕ್ಷದ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಗಳನ್ನು ಬರೆದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿರಪರಾಧಿತ್ವವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ವಿರುದ್ಧ ಇಂಥ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿತವಿದ್ದವರು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟರು.

ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಹೇಳಿಕೆ—

ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಂಡಲರರ ಪತ್ರನಲ್ಲಿ ಲೇಖಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕಾರಣವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇಷ್ಟು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಗುಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಂಥ ಧುರೀಣರಿಗೆ ಪದಚ್ಯುತ ಮಾಡುವ ಇಂಟರ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವರ್ತನನ ಬಗ್ಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿದರು. ನಿಜವಾದ ಪರಿಷ್ಕಿತಿಯೆಂದರೆ ಅರನೆಯ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಬೇನೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ರಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅಂಬೋಣವು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಬರುವದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಶ್ವಾತಿಕ ಧೋರಣವು ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ಅಮಾನ್ಯವಿದ್ದದರಿಂದ ಅವರು ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಲೇಖಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಮತ್ತು ಇಂಟರ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕೃತ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಂಬೋಣವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಈ ಅಲ್ಪ ಬೇಡಿಕೆಯು ಸಹಿತ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಒಂದು ವರ್ಷದ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಲೇಖಗಳು ಇಂಟರ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕೃತ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಬಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು ಆದರೆ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಸರಣಿಯು ಜನರ ಕಣ್ಮಂದೆ ಬರಬಾರದೆಂದು ಇಂಟರ ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನವರು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಕೇವಲ ನಿರುಸಾಯದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಂಡಲರ ಪಕ್ಷದ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಜನರೆದುರಿಗೆ ಮಂಡಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಇದೇ ಗುಣಿಯಗೋಸ್ಕರ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಚುತವಾಗಬೇಕಾಗಿ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ನಾನಾತರದಿಂದ ಟೀಕೆಗಳಾಗಹತ್ತಿದವು. ಇದೇ ಸುವಾರಕ್ಕೆ ಪಂ. ಜವಾಹರಲಾಲರು ತಮ್ಮ ಯುರೋಪಿನ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ರಶಿಯಾಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಮಾಸ್ಕೋದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಾಂ.

ರಾಯರವರಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಗಂಟಿಯ ವರೆಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂದರ್ಶನವಾಗಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಾದದ ಪ್ರಸಾರಮಾಡುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಾಂ. ರಾಯರೊಡನೆ ಪಂ. ಜನಾಹರಲಾಲರ ಇದೇ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಶನವು. ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರೆಯುವಾಗ್ಗೆ ಪಂ. ಜನಾಹರಲಾಲರು ಯುರೋಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಗಡಿಪಾರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಹಿಂದೀ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರು ತಮಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಂ. ಎಂ ಎನ್. ರಾಯರವರನ್ನು ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರಭಾವವು ಮತ್ತಾರದೂ ಬೀಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಖರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ರಶಿಯಾದಲ್ಲಿಯ ತೀವ್ರಗಾಮಿಗಳು ಕಾಂ. ರಾಯರ ವೇಲೆ ನಾನಾತರದ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಅವರೊಡನೆ ಅಪಹಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಜೈಲಿಂದ ಹೊರಟು ಜರ್ಮನಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು.

ಆರನೆ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಸತ್ತು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಜಾಗತಿಕ ಕೂಲಿಕಾರ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತಿಕ ಘೋರಣದ ಅವಲಂಬನೆಯು ಮಾಡಲಾಯಿತು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕೂಲಿಕಾರ ಸಕ್ಷದ ತೀವ್ರಗಾಮಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯು ಬಂಡವಲುಗಾರರ ಸಕ್ಷದ್ದಿರುವದೆಂಬ ಘೋಷಣೆಯಾಗಹತ್ತಿತು. ೧೯೩೦-೩೨ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳ ಕಾರಾಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಬಿದ್ದಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಲಾರೀ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಗುಂಡಿನ ಸುರಿಮಳೆಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳ ಹಸ್ತಕವಾಗಿರುವದೆಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳ ಕೆಂಪು ನಿತಾನಿಯ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಮುಖಂಡರು

ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯಿಂದ ಕೂಲಿಕಾರರು ವಿಭಕ್ತರಾಗಹತ್ತಿದರು ಮತ್ತು ಕೂಲಿಕಾರ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಕುಗಳುಂಟಾಗುತ್ತ ನಡೆದವು. ಮತ್ತು ಬಂಜು ವಲಗಾರರ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳ ಇಮ್ಮಡಿ ದಾಳಿಯಿಂದ ಕೂಲಿಕಾರ ವರ್ಗವು ಚದುರಿ ಹೋಗಹತ್ತಿತು. ಕಾಂ. ರಾಯರು ಇಂಥ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥ ಕೂಡುವದು ಶಕ್ಯ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಈಗ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿರದೆ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅವರು ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಹೊರಟರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ೧೯೨೪ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಕಾನೂನು ಒಳಸಂಚಿನ ಖಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ವಾರಂಟು ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಿರುವವರಿಂದ ಅವರು ಈಗಲೇ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಪರದೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರು ಹಾಗೂ ಅಂತಚಿಂತಕರು ಅವರಿಗೆ ಅವರ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸರಾಸರಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಂ. ಮೋತಿಲಾಲ ನೆಹರುಗಳಂಥ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಅವರ ಮಿತ್ರರೂ ಸಹ ಅವರು ಈಗಲೇ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರಬಾರದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಸ್ವತಃ ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೂ ಸಹ ಈಗ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಾನು ಹೋದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ ಸರ್ಕಾರದವರು ತಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಗೆಯಿಂದ ಮಾಡುವರೆಂಬುದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಹಿಂಜರಿಯದೆ ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣಗಾಡಲು ಬದ್ಧಕಂಕಣರಾಗಿ ೧೯೨೦ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಡಿಸೆಂಬರ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮಹಮೂದ ಎಂಬ ಮಹಮದಿ ನಾಮಾಭಿಧಾನದಿಂದ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ತೀರಿದರು.

ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಹಾಗೂ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸ.

ಕಾಂ. ರಾಯರು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ನಂತರವೆ ಅವರ ಜೀವನದ ಇತಿಹಾಸವು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪ್ರದ ಹಾಗೂ ರೋಮಾಂಚ

ಕಾರಕವಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿವಾಯಕವಾವರೂ ಇರುವದು. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ - ವರ ಸುತ್ತಲು ಸಂಕಟಗಳು ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳ ಪೋಲೀಸರು ಅವರ ಬೆನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಮುಖಂಡರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲ್ಲಿನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೋವಿಯೆಟ್‌ನನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಮನೋರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುವದೇ ಅವರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ನಿರಾಶೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವಾದದಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮತಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಾಂ. ರಾಯರವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಧೋರಣದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕೈದು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ಕ್ರಾಂತಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದೊರೆತ ಅನುಭವದ ಜೋಡಣೆಯಿತ್ತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಕೈ ಬೆರಳಿನ ಮೇಲೆ ಎಣಿಸುವಷ್ಟೇ ಅಗಲಿ ಆದರೆ ನಿರಸೇಕ್ಷ, ಕಳಕಳಿಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗಿ ತರುಣ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅವರಿಗೆ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆಂದು ಲಭಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಜೋರಿನ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕೇವಲ ಕೂಲಿ ಕಾರರ ಚಳವಳಿಯ ಮೇಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೆಡವಿದರು ಈ ಅನುಭಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ಪ್ರಮುಖ ಹಿಂದೀ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರೆದುರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಹಿಂದೀ ತರುಣರ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ತರುಣ ಮುಖಂಡರಾದ ಪಂ. ಜವಾಹಿರಲಾಲರಿಗೆ ಅಲಹಾಬಾದದಲ್ಲಿಯ ಅವರ ಆಳಂದ ಭುವನದಲ್ಲಿಯೂ ಕರಾಚಿಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿ

ನಲ್ಲಿಯೂ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಕಾಂ. ರಾಯರು ಹಿಂದೀ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಕರಾಚಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು ಅವರು ಈ ಪ್ರಕಾಂವಾಗಿ ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ೧೯೩೧ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಜುಲೈ ೨೧ ೨೨ ನೇ ತಾರೀಖಿನ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯ ಸಂಚಾರವನ್ನಾದರೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆಮೇರಿಗೆ ಪುಣೆಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾಂ. ಮುಖಂಡರಾದ ಶ್ರೀ. ನ. ವಿ. ಗಾಡಗೀಲಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದೇ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ೧೯೩೧ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಜುಲೈ ೨೧ ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನವ ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ಭಾಯಖಳಾದಲ್ಲಿರುವ ನಿಲಿಸ್ಪೀಟದಲ್ಲಿಯ ಅವರ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಮುಂಬಯಿ ಮತ್ತು ಪೋಲೀಸ ಕಮೀಶನರರು ಪೋಲೀಸ ಆಫೀಸರರ ಹಾಗೂ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪೋಲೀಸರ ತಂಡನೊಂದಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಕಾಂಮೈಡ್ ಮಾನವೇಂದ್ರನಾಥರು ಹೊಂಗೆನ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುವಷ್ಟು ಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ರಿವ್ವಾಲ್ವರಗಳನ್ನೆಳೆದು ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಬಿಳಿಯ ಪೋಲೀಸ ಕಮೀಶನರರು ಅವರನ್ನು 'ಗುಡ್ ಮಾರ್ನಿಂಗ್ ಮಿ ರಾಯ್ ನೀವು ನಮ್ಮ ಬಂಧನಲ್ಲಿರುವಿರಿ ಎಂದು ಅಭಿವಂದಿಸಿದರು

ಕಾಂ. ರಾಯರು ಶಾಂತ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೋಲೀಸರ ಸ್ವಾಧೀನರಾದರು. ಅವರ ಬಂಧನದ ವಾರ್ತೆಯು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಕೇವಲ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು. ಅವರ ಬಂಧನದ ನಿಷೇಧಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ 'ರಾಯಸಪ್ತಾಹ'ವು ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸಪ್ತಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಯ ಕೂಲಿಕಾರರು ಕಾಂ ರಾಯರ ಬಂಧನದ ನಿಷೇಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಪು ಹೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ದಿನವ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿಯ ೨೧

ಗಿರಣಿಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಬಂಧನದ ಸುದ್ದಿಯು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಯುರೋಪ ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಅನೇಕ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಮಿತ್ರರು ತಮ್ಮ ಸಂತಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಿತ್ಸರ್ಲೆಂಡಿನ ಕೂಲಿಕಾರರಂತೂ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದರು. ಕಾಂ. ರಾಯರಿಗೆ ಶಾಸನ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ೧೯೨೪ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಕಾನೂನು ಒಳಸಂಚಿನ ಖಟ್ಟಿಯ ಕಾನೂನುರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪೇಶಲ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಷರ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ೭ ತಿಂಗಳಗಳವರೆಗೆ ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಖಟ್ಟಿಯ ನಾಟಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತು ಅಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಾವ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಕಾಂ. ಲೇನಿನ್, ಟ್ರಾಟ್ಸ್ಕಿ ಮತ್ತು ಸ್ಯಾಲಿನ್ಸರ ಈ ಸಹಕಾರಿಯ ಕೈಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಲೋಹ ಶೃಂಖಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ೧೨ ವರ್ಷದ ಕಠೋರ ಶಿಕ್ಷೆಯು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕಾಂ ರಾಯರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಂ. ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ನೊಂದಲಾಸ ಹಿಂದೀ ಮುಖಂಡರೊಂದು ಸಮಿತಿಯು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವರು ಕಾಂ. ರಾಯರಿಗಾದ ಕಠೋರ ಶಿಕ್ಷೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಷ್ಕ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಪೀಲು ಮಾಡಲು ಅದು ೧೨ ವರ್ಷದಿಂದ ೬ ವರ್ಷಕ್ಕಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದವರು ಕಾಂ. ರಾಯರವರಿಗೆ ಕಾರಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದರೂ ಸಹ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ಮಕ ರಾದ ಹಿಂದೀ ತರುಣರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ನೊಂದಲೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಬೀರಿದ್ದರಿಂದ ಅಖಿಲ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮ್ಯವಾದವು ಒತ್ತರದಿಂದ ಬೆಳೆಯಹತ್ತಿ ಈಗಂಟೂ ಅದರ ಪ್ರಸಾರವು ಎಷ್ಟಾಗಿದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಾಗಿದೆ.

ಬಂಧ ಮುಕ್ತೆ ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ.

ಕಾಂ. ರಾಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ಬರೆಲಿಯ ಸೆರೆ ಮನಿಯೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಾರು ೧೫

ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದದ್ದರಿಂದ ಕಳೆದ ಜೂನ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಿ ಅವರ ತೂಕವು ಸುಮಾರು ೫ ಪೌಂಡುಗಳವರೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋಲಾಹಲವುಂಟಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಅವರ ಬಂಧ ಮುಕ್ತತೆಯ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಈ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಎಲ್ಲೆಷ್ಟೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಅವಧಿಯು ತೀರಲು ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪ ಅವಧಿಯು ಉಳಿದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಸರ್ಕಾರದವರು ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಮುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬರೆಲಿಯ ಜೇಲಿನಿಂದ ಡೆಹರಾಡೂನಿನ ಜೇಲಿಗೆ ಒಯ್ಯಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ೧೯೨೬ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ನೊವೆಂಬರ ೨೦ನೇ ತಾರೀಖು ಅವರ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಡೆಹರಾಡೂಂ ಜೇಲಿನಿಂದ ಅವರ ಮುಕ್ತತೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅವರ ಮುಕ್ತತೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಮುಂಬೈಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾಲಿಕಾರ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಮಿ. ವಿ. ಬಿ. ಕರ್ಣಿಕ ಡಾ. ಎಂ. ಆರ್. ಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸೌ. ಮಣಿಬೇನ ಮೂಳಜಿ ಮೊದಲಾದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಡೆಹರಾಡೂನ ಮುನಿಸಿಪಲ ಲೋಕಲಬೋರ್ಡಿನ ಚಿತ್ರ ಮನ್ನರಾದ ಶ್ರೀ. ಖುರಶೇದಲಾಲ, ಮುನಿಸಿಪಲ ಕಮೀಷನರರಾದ ಜೌದರಿ ಬಿಹಾರಿಲಾಲ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಜನರು ಕಾರಾಗೃಹದ ಬಾಗಿಲಿನ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಮುಕ್ತತೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅವರ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯ ವಿಕಾರಗಳೂ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದು ಅವರು ಬಹಳೇ ಅಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಕನಿಷ್ಠ ೬ ತಿಂಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು

ಆದರೆ ಕಾಂ ರಾಯರಿಗೆ ಈ ವರೆಗೂ ಸಂಸ್ಕರಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ದೊರೆತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಾಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪತ್ರದ ಮೇಲೆ ಸಹಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಭಾಸದರಾದರೂ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸಮತಾ ವಾದಿಗಳಾದರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಪ್ರಕಟನೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಮುಕ್ತತೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಕಾಂ. ರಾಯರು ಹಿಂದೀ ಜನತೆಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

“೨೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮಾತೃ ದೇಶದ ಸಹೋದರರನ್ನು ಕಾನೂನು ಬದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಲು ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಿರುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರಿ ನನ್ನ ಸಹೋದರರಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತೇನೆ. ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಧ್ವಜದ ಕೆಳಗೆ ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ಜನರು ನಿಂತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸುವುದೇ ನಾನು ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಕೊಡುವಂತಹ ಸಂದೇಶ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಅತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನಾವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ನಿಬಂಧನಾಪೂರಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇಂದು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸೋಷಿಯಲಿಸಂ ಅಥವಾ ಕಮ್ಯೂನಿಸಂ ಅಲ್ಲ ಸೋಷಿಯಲಿಸ್ಟರೂ ಮತ್ತು ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟರೂ ಮೊದಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಧನೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿರೋಧ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸರಕಾರಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಜಾ ಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಕೂಗನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಬೇಕು. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇ ಸರಿಯಾದ ವೇದಿಕೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಜಾ

ಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೂ ಉಗ್ರವಾದಿಯಾದುದನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ರೈತರುಗಳ ಮತ್ತು ಕೆಲಸಗಾರರುಗಳ ಟ್ರೀಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆ ಯನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಕೇವಲ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಂ. ರಾಯ ರವರು ಸ್ವಸ್ಥ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ ಕಡೆಗೂ ಲಕ್ಷ ಕೊಡದೆ ಪಂ. ಜನಾಹರಲಾಲ ಮೊದಲಾದ ಮುಖಂಡರನ್ನ ಕಂಡು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರು ಡೆಹರಾಡೂನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಪರವಾಗಿ ಆಲ ಇಂಡಿಯಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಸಭಾಸದರೆಂದು ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಕಳೆದ ಡಿಸೆಂಬರ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ಫೈಜಪೂರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಭಾಗವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ ಈಗ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸಂಬಂಧವು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಹಾಗೂ ಕೂಲಿಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿಯ ಶ್ರಮಜೀವಿ ಬಹುಸಮಾಜದೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಚ್ಚಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಅಧಿವೇಶನವು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಕಾಂ. ರಾಯರು ಡಾಕ್ಟರರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸುಮಾರು ೧೫ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಮಾಥಿರಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಬಳಿಕ (ಅವರಿಗಿನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದರೂ ಸಹ) ಈಗ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಬೀರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯ ತಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುಣೆ, ಸೋಲಾಪುರ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರದವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಸ್ತಕರು ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಭಾಷಣದ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳ ಕೊಡುವವಕ್ಕೆ ಸಹ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನೀಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾವಿರಾರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸುಕ ಜನರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗ ತೆಗೆದು ಕಾಂ. ರಾಯರವರ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುವ

ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಚ್ ೧ನೇ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಪ್ರಗತಿ ಪರ ಲೋಕಸತ್ತಾವಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಮುಕ್ತಿಯ ಧೇಯವನ್ನು ಸಾಧ್ಯಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ರಾಜಕೀಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 'ಇಂಡಿಪೆಂಡೆಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ' (ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತ) ವೆಂಬದೊಂದು ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಹೆತ್ತರ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸಂಪತ್ತಿಯು ಇರುವದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯುಳ್ಳ ಜನರಿಂದ ಅವರು ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯತ್ವ ಮತ್ತು ವಕ್ತೃತ್ವ

ಕಾಂ. ರಾಯ ಇವರು ಮೈಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸದೃಢರಿದ್ದು ಅವರ ಎತ್ತರವು ೬ ಫೂಟು ೩ ಇಂಚು ಇರುವದು ಅವರ ತೇಜಸ್ವಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಧೀರ ಗಂಭೀರ ಮುದ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವವು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಕಾಂ. ರಾಯರಲ್ಲಿಯ ಉಳಿದ ಎಷ್ಟೋ ಮಹತ್ತರವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಅವರ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಆದರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಯಾವದೇ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಿದ್ದ ಮನೋಧೈರ್ಯವು ಅವರಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಎಂಥಸಂಕಟಗಳು ಬಂದರೂ ಸಹ ಅವರು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದು ಸ್ತ್ರಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ವಕ್ತೃತ್ವ ಸದ್ಧತಿಯು ಅವರಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಭಾಷಣ ಸದ್ಧತಿಯು ಸಕಲ ನಿರ್ಮೂಲ ಮತ್ತು ಮರ್ನು ಭೇದಕ

ವಿರುವುದು. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ, ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಶ್ರೋತೃವರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವರ ಭಾಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವರ ಭಾಷಣವು ಸೇರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶುದ್ಧ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯು, ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಭಯ ತೆಯಿಂದ ಮಂಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರವಂತ ಜನರ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಭಾಷಣದ ಪರಿಣಾಮವಾಗದಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಂಥಲೇಖನ

ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತೆಯಾದರೂ ಅಸಾಧಾರಣವಿದ್ದು ಅವರು (ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಿನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದರೂ ಸಹ) ೧೯೨೦-೨೨ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯ ಬಗ್ಗೆ “ಹಿಂದೀ ರಾಜಕಾರಣವೆಂಬದೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಚೀನ ದೇಶದ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ‘ಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಾಂತಿ’ ಎಂಬದೊಂದು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲೆಯ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವೆಂಬ ಪುಸ್ತಕವಾದರೂ ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲದೆ ಅವರು ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರು ಸುಮಾರು ೨೦೦೦ ಮುದ್ರಿತ ಪುಟಗಳಾಗುವಷ್ಟು ಲೇಖನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಧರ್ಮ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನವು ಐದು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವಷ್ಟಾಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಗ ಜಪ್ತಾಗಿರುವ ಅವರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಓದಿರುವರೋ ಅವರಿಗೆ ರಾಯರವರ ತಾತ್ವಿಕ ಲೇಖನದ ಉಚ್ಚ ಮತ್ತು ಮೂಲಗ್ರಾಹಿ ಗುಣದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಈಗ “ಆಧುನಿಕ ಆಧಿಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾತ್ವಿಕ ಪರಿಣಾಮ”ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೊದಲನೇ ಗ್ರಂಥವು ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರ ವಿಚಾರವಿರುವುದು. ಈ

ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಮೇರಿಕನ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ ಕಂಪನಿಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಾಶನವು ಹಿಂದೀ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಕಾಂ. ರಾಯ ಇವರ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವದರಿಂದ ೨ ವರು ವಿದೇಶಿ ಕಂಪನಿಗಳಿಗೆ ನಕಾರವನ್ನಿತ್ತಿರುವರು

ಸಮಾರೋಪ

ಕಾಮ್ರೆಡ ಮಾನವೆಂದ್ರನಾಥರಾಯ ಇವರ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಅದ್ಭುತರಮ್ಯವಾದ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಬರೆದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ ಆಗುವಮ. ಅವರು ಈವರೆಗೆ ಪರದೇಶದ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಅತುಲವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಳು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿದಾರೆ. ಅವರು ಸಾರುತ್ತಿರುವ ಹಿಂದೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ಯವಾದದ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹಿಂದೀ ಸ್ತ್ರೀವುರುಷರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅವರು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಭಾಗಿಗಳಾಗುವದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ನಿಜವಾದ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

